

Лекція 3/7. Теоретичні основи підготовки держави до оборони.

1. Завчасна та безпосередня підготовка держави до оборони.

2. Основи планування підготовки держави до оборони.

1. Конституція України.
2. Закон України “Про національну безпеку України”.
3. Закон України “Про оборону України”.
4. Закон України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики”.
5. Закон України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію”.
6. Закон України “Про правовий режим надзвичайного стану”.
7. Закон України “Про правовий режим воєнного стану”.
8. Закон України “Про державне оборонне замовлення”.
9. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020.
10. Стратегія воєнної безпеки України: Указ Президента України від 25. 03.2021 № 121/2021.
11. Про введення в дію рішення РНБО України від 24 березня 2020 року “Про звіт щодо результатів проведення оборонного огляду МО України : Указ Президента України від 24.03.2020 № 106/2020.
12. Про затвердження Положення про організацію стратегічного планування в Міністерстві оборони України : наказ Міністра оборони України від 27.12.2006 № 749 (зі змінами наказ Міністерства оборони України від 21.09.2015 № 499).
13. Основи воєнної безпеки держави (підручник). – К.: НУОУ, – 2021, – 204 с.

«Хочеш миру – готуйся до війни»

«Хто хоче миру, нехай готується до війни;

хто хоче перемоги, нехай старанно навчає воїнів;

хто хоче отримати сприятливий результат, нехай веде війну, спираючись на мистецтво та знання, а не на випадок.

Ніхто не наважується викликати і образати того, про кого він знає, що в битві той виявиться сильнішим за нього»

1. ЗАВЧАСНА ТА БЕЗПОСЕРЕДНЯ ПІДГОТОВКА ДЕРЖАВИ ДО ОБОРОНИ.

Оборона держави є системою політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави з підготовки до збройного захисту та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Оборона держави має дві складові:
підготовку до збройного захисту та захист у разі збройної агресії (конфлікту).

воєнно-політичні:

- прогнозування та оцінювання воєнної небезпеки і воєнної загрози;
- проведення розвідувальної та інформаційно-аналітичної діяльності в інтересах підготовки держави до оборони;
- здійснення заходів у зовнішньополітичній сфері, спрямованих на запобігання збройному конфлікту;
- формування та реалізація воєнної, воєнно-економічної, військово-технічної та воєнно-промислової політики держави;
- захист інформаційного простору України та її входження у світовий інформаційний простір, створення розвинутої інфраструктури в інформаційній сфері.

воєнно-стратегічні:

- удосконалення структури, уточнення завдань і функцій ЗС України та ІВФ, забезпечення необхідної чисельності їх особового складу, а також їх розвиток, підготовку і підтримання на належному рівні боєздатності, бойової та мобілізаційної готовності до оборони держави, планування їх застосування;
- здійснення заходів з кібероборони (активного кіберзахисту) для захисту суверенітету держави та забезпечення її обороноздатності, запобігання збройному конфлікту та відсічі збройній агресії (2017);
- здійснення військової стандартизації (2019);
- забезпечення охорони державного кордону України.

воєнно-економічні:

- розвиток ОПК, створення сприятливих умов для мобілізаційного розгортання галузей національної економіки з метою виробництва озброєння, військової техніки і майна в необхідних обсягах;
- забезпечення сектору безпеки і оборони підготовленими кадрами, озброєнням, військовою та іншою технікою, продовольством, іншими матеріальними та фінансовими ресурсами;
- розвиток військово-технічного співробітництва з іншими державами для забезпечення сектору безпеки і оборони ОВТ і майном, які не виробляють в Україні;
- підготовку національної економіки, території, органів державної влади, органів військового управління, органів місцевого самоврядування, а також населення до дій в особливий період;
- створення державного матеріального резерву та резервних фондів грошових коштів;
- забезпечення на особливий період Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту підготовленими кадрами, рятувальною та іншою технікою, продовольством, речовим майном, іншими матеріальними та фінансовими ресурсами (2015);*
- забезпечення розвитку воєнної науки, формування науково-технічного і технологічного набуtku для створення високоефективних засобів збройної боротьби.

Внутрішньополітичні:

- ❑ передбачає задоволення соціальних потреб військово-службовців і членів їхніх сімей (охорону здоров'я, забезпечення житлом, надання часу для відпочинку, пільги на комунальні послуги, виплату пенсій на загальнодержавному рівні тощо),
- ❑ планування та підготовки руху опору.

Відповідно до чинного законодавства практична реалізація заходів кожної групи належить до компетенції:

першої групи – Верховної Ради України, Президента України та Ради національної безпеки і оборони України;

другої групи – МО України і Державної прикордонної служби;

третьої і четвертої груп – виключно Кабінету Міністрів України.

Мета завчасної підготовки – досягнення необхідного рівня обороноздатності і готовності держави до оборони.

До **основних складових** завчасної підготовки держави до оборони належать:

- ❑ мобілізаційна підготовка,
- ❑ підготовка національної економіки,
 - ❖ промисловості,
 - ❖ сільського господарства,
 - ❖ залізничного, водного, автомобільного транспорту,
 - ❖ трубопроводів,
 - ❖ зв'язку.

Мобілізаційна підготовка є комплексом організаційних, політичних, економічних, фінансових, соціальних, правових і спеціальних заходів, які здійснюють у мирний час для підготовки органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, ЗС України, ІВФ та ОСпП, органів і сил цивільного захисту, галузей національної економіки, підприємств, установ і організацій для своєчасного й організованого проведення мобілізації та задоволення потреб оборони держави в особливий період.

Підготовка національної економіки – комплекс заходів щодо розвитку і підготовки галузей економіки в інтересах забезпечення обороноздатності держави і досягнення на цій основі необхідних можливостей щодо створення матеріальної бази ведення можливої війни (озброєння, МТЗ, об'єктів інфраструктури тощо), а також її підготовки до функціонування за умов особливого періоду

Підготовка промисловості включає:

- підтримання необхідного рівня виробництва озброєння, військової техніки, інших МТЗ військового (подвійного) призначення;
- розроблення мобілізаційних планів і планів поставок продукції в особливий період;
- накопичення у мобілізаційному резерві підприємств сировини і матеріальних цінностей, необхідних для розгортання військового виробництва, відповідно до поставлених завдань;
- створення комп'ютерної бази даних технічної документації на виробництво військової техніки та озброєння;
- проведення спеціальних робіт для підвищення живучості підприємств, створення спеціальних формувань для відновлення зруйнованих об'єктів;
- створення резервних потужностей електростанцій, сировини (паливного) для їх роботи, кільцювання енергосистем, розподіл їх на незалежні підсистеми;
- підготовка кадрів для поповнення колективів підприємств після мобілізаційного розгортання збройних сил та організація промислових зв'язків із суміжними підприємствами.

Підготовка сільського господарства включає:

- забезпечення необхідного рівня виробництва зернових, технічних культур і продуктів тваринництва;
- створення мобілізаційних запасів продовольства і сировини, їх розосередження, зберігання та укриття;
- забезпечення робіт зрошувальних (осушних) систем;
- створення мобілізаційних запасів матеріалів та обладнання для швидкого відновлення іригаційних систем;
- підготовку ремонтно-технічної бази до робіт щодо відновлення сільськогосподарської техніки;
- підготовку кадрів механізаторів із невійськовозобов'язаних для заміни мобілізованих у збройні сили;
- підвищення живучості енергосистем, підтримання зв'язку з промисловими підприємствами;
- проведення заходів щодо підготовки до розміщення евакуйованого населення;
- створення умов для розміщення тилових, госпітальних, ремонтно-відновних та інших баз збройних сил.

Підготовка транспорту включає:

створення резервів рухомого складу й палива на залізницях, водних шляхах та аеродромах, резервів матеріалів для відновлення доріг, мостів, ліній зв'язку, пристаней, аеродромів, запасів устаткування вагонів, суден і літаків для військових перевезень, а також підготовку кадрів для проведення відновних робіт.

Залізничний транспорт.

Підвищення живучості досягається:

- створенням резервів перевізної спроможності залізниць;
- проведенням заходів, що забезпечують швидке відновлення залізничних ліній;
- механізацією навантажувально-розвантажувальних робіт;
- впровадженням контейнерів, стандартизацією тари тощо, що скорочує простій вагонів і прискорює їх обертання;
- збільшення ваги поїздів і підвищення швидкості їх руху
- створенням глибоких обходів залізничних вузлів.

Автомобільний транспорт.

Підготовку автомобільного транспорту включає:

- розвиток мережі автомобільних доріг і пунктів для обслуговування автомобілів під час масового руху (будівництво заправних і ремонтних пунктів, пунктів технічної допомоги тощо);
- удосконалення парку автомобілів у напрямі збільшення вантажопідйомності й прохідності;
- створення пристосувань для завантаження й розвантаження.

Підготовка трубопроводів як засобу транспортування рідкого пального набуває все більшого значення через їх високу економічність і малу уразливість. У разі війни трубопроводи можуть відіграти важливу роль для доставки нафти й нафтопродуктів до ймовірних районів воєнних дій та основних промислових районів.

Підготовка зв'язку включає створення не тільки управління збройними силами, а й країною в цілому, особливо її економікою. Для цього ще за *мирного часу* необхідно створювати надійні пункти управління, здатні забезпечити нормальні умови для роботи під час нападу противника із застосуванням ВТЗ і ЗМУ та надійний зв'язок між цими пунктами управління.

Зміст завчасної підготовки:

- ❑ здійснення зовнішньої і внутрішньополітичних заходів для запобігання війні (збройному конфлікту) і відбиття можливої агресії;**
- ❑ планування оборони (стратегічне планування застосування ЗС України, стратегічне планування розвитку ЗС України, ОП);**
- ❑ проведення мобілізаційної підготовки та інших заходів, які впливають на стан обороноздатності держави, а саме – захист інформаційного та кібер-простору України, підготовка національної економіки, території держави, населення, цивільного захисту.**

Мобілізація держави:

- Загальна** – відкрита або прихована
- Часткова** – відкрита або прихована

Підготовка до збройного захисту здійснюється, як правило, **у мирний час** відповідно до вимог Закону України “Про оборону України” **і продовжується в особливий період.**

Підготовка держави до оборони передбачає побудову стійкої системи державного та військового управління, створення виробничих потужностей, мобілізаційних запасів матеріальних ресурсів, а також завчасну підготовку національної економіки до забезпечення потреб сил оборони та населення в особливий період.

Безпосередня підготовка України до оборони починається після прийняття рішення Президентом України – Верховним Головнокомандувачем ЗС України і затвердження його Верховною Радою України на застосування ЗС України, а також терміну їх готовності до ведення воєнних дій або з введенням загальної мобілізації в державі.

Зміст безпосередньої підготовки:

- ❑ переведення держави на функціонування в умовах особливого періоду, а збройних сил – на організацію і штати воєнного часу ([мобілізація держави](#)):
 - переведення системи управління державою з мирного на воєнний стан (мобілізація системи управління);
 - військову мобілізацію;
 - економічну мобілізацію (мобілізацію економіки);
 - переведення органів цивільного захисту з мирного на воєнний стан (мобілізація цивільного захисту);
 - переведення ЗМІ на режим роботи в умовах особливого періоду (мобілізація ЗМІ);
 - виконання заходів щодо стратегічного розгортання ЗС України, ІВФ та ОСпП.
- ❑ координація зусиль усіх державних органів, громадських організацій, населення щодо організації оборони держави;
- ❑ використання можливостей міжнародних інститутів безпеки щодо осудження та ізоляції агресора, примушення його до припинення війни і відновлення миру.

Державне управління – діяльність суб'єктів державного управління, спрямована на вироблення й здійснення регулювальних, організаційних і координаційних впливів на всі сфери життєдіяльності країни для повнішої реалізації насамперед життєво-важливих національних інтересів.

Система управління державою охоплює:

- система органів державного управління (узгоджену та скоординовану їх діяльність і взаємодію);
- система пунктів управління державою;
- об'єднану систему телекомунікації й автоматизації управління;
- можливість без істотної перебудови ефективно управляти державою в умовах надзвичайного стану й особливого періоду.

Система органів управління державою в умовах надзвичайного стану і в особливий період складається з таких підсистем:

- ❑ **органів загальнодержавного управління** – Президент України – ВГК ЗС України; РНБО України (окремою спеціальною складовою РНБО України щодо підготовки держави до оборони є Воєнний кабінет РНБО України); Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Ставка ВГК;
- ❑ **центральної системи органів державного управління** – міністерства та інші центральні органи виконавчої влади (згідно зі Схемою спрямування і координації діяльності центральних органів виконавчої влади, затвердженою Кабінетом Міністрів України);
- ❑ **територіальних органів державного управління та місцевого самоврядування** – Рада Міністрів Автономної Республіки Крим; ради обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій; ради органів місцевого самоврядування;
- ❑ **органів військового управління** – Генеральний штаб ЗС України; центральні органи виконавчої влади, які керують військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України; штаби, командування, управління, постійно чи тимчасово утворені органи у ЗС України, інших складових сектору безпеки і оборони, призначених для виконання функцій з управління в межах їх компетенції військами (силами), з'єднаннями, військовими частинами, військовими навчальними закладами, установами та організаціями; військові комісаріати, які забезпечують виконання законодавства з питань військового обов'язку і військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації;
- ❑ **органів управління цивільним захистом** – Державна служба України з надзвичайних ситуацій; центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, на які покладено виконання функцій, пов'язаних із захистом населення і територій від надзвичайних ситуацій; органи управління підприємств, установ, організацій.

Система пунктів управління державою є сукупністю пунктів управління всіх ланок, розгорнутих за єдиним замислом, які структурно, функціонально, технічно та інформаційно взаємозв'язані між собою для забезпечення ефективної роботи органів управління.

До пунктів управління державою належать:

- ❑ міські пункти управління у місцях постійного розташування органів державної влади, органів місцевого самоврядування і військового командування;
- ❑ міські та позаміські запасні пункти управління для органів державної влади та органів виконавчої влади (перелік затверджується КМ України);
- ❑ допоміжні (рухомі) пункти управління для сил оборони

Спеціальна телекомунікаційна система (мережа) управління державою – визначена Законом України “Про телекомунікації”, яка є комплексом технічних засобів телекомунікацій і споруд, призначених для маршрутизації, комутації, передавання та (або) приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних, інших електромагнітних системах між кінцевим обладнанням для обміну інформацією з обмеженим доступом.

Планування оборони держави – заздалегідь визначений порядок дій, які потрібно здійснити для досягнення поставленої мети. Планування як вид управлінської діяльності визначає перспективу і майбутній стан організації, шляхи і способи його досягнення.

Метою планування у сферах національної безпеки і оборони є забезпечення реалізації державної політики у цих сферах шляхом розроблення стратегій, концепцій, програм, планів розвитку органів сектору безпеки і оборони, управління ресурсами та ефективного їх розподілу.

- 1) дотримання національного законодавства і міжнародних зобов'язань України;
- 2) демократичний цивільний контроль за сектором безпеки і оборони, відкритість інформації про державну політику, стратегічні документи, цілі, пріоритети і завдання планування, прозорість та підзвітність використання ресурсів;
- 3) цілісність, узгодженість, системність планування у секторі безпеки і оборони, врахування пріоритетів і обмежень, встановлених державними програмами, планами та прогнозними документами;
- 4) своєчасність та відповідність прийнятим рішенням щодо захисту національних інтересів України.

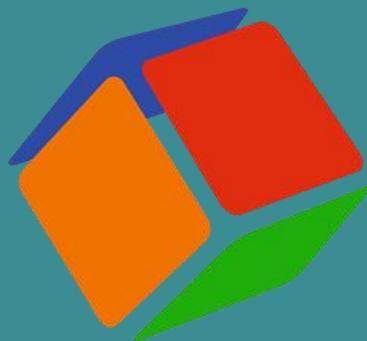

Планування у сферах національної безпеки і оборони поділяється на **довгострокове** (понад п'ять років), **середньострокове** (до п'яти років) та **короткострокове** (до трьох років).

□ **Документами довгострокового планування є** Стратегія національної безпеки України, Стратегія воєнної безпеки України, Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України, Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України, Стратегія кібербезпеки України, інші стратегії, Національна розвідувальна програма.

□ **Документами середньострокового планування є** інші стратегічні документи, програми щодо розвитку складових сектору безпеки і оборони, зокрема оснащення їх сучасним озброєнням і військовою технікою, створення необхідних запасів матеріально-технічних засобів та необхідних для цього потужностей оборонно-промислового комплексу, реалізація інших заходів з посилення обороноздатності держави.

□ **Документами короткострокового планування є** плани утримання та розвитку (діяльності) складових сектору безпеки і оборони, основні показники державного оборонного замовлення (на трирічний період), у яких визначаються завдання щодо реалізації документів довгострокового і середньострокового планування.

Лекція 3/7. Теоретичні основи підготовки держави до оборони.